

Ühise kalanduspoliitika reform – ülekantavad püügikontsessioonid

Miks teeb komisjon ettepaneku ülekantavate püügikontsessioonide kohta?

Ühise kalanduspoliitika abil ei ole õnnestunud lahendada liigse püügivõimsuse probleemi. Ajavahemikul 1994–2013 oleme kulutanud 2,73 miljardit eurot kalalaevade lammutamisele, kuid vaatamata tohututele kulutustele suureneb meie püügivõimsus jätkuvalt ligikaudu 3 % aastas. Mitte ükski varasem poliitika (mitmeaastased arendusprogrammid, koosseisu arvamise / koosseisust väljaarvamise suhtarvud, laevastiku maksimaalse suuruse piiramine, riiklikud lammutuskavad) ei ole suutnud lahendada liigse püügivõimsuse probleemi. Euroopa Kontrollikoja arvates on küsitav maksumaksjate raha kasutamine liigse püügivõimsuse probleemi lahendamiseks. Sellepärast teeb komisjon ettepaneku tugineda mitmete liikmesriikide positiivsele kogemusele ülekantavate püügikontsessioonidega sarnaste süsteemidega. Rahvusvahelised aruanded näitavad, et ülekantavate püügikontsessioonide erinevad vormid „peatavad ja isegi pööravad tõusule ... laialdase [kalanduse] kokkuvarisemise” (Costello jt, 2008) ning aitavad stimuleerida majanduskasvu (Maailmapank ja ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon, [ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon], 2008).

Nõuetekohase kavandamise korral võivad ülekantavad püügikontsessioonid olla väga tõhus vahend, mis aitab laevaomanikel kavandada püügitegevust kooskõlas turu arenguga, lossida kogu saak ning kavandada investeringuid. Samuti annavad need kaluritele võimaluse lahkuda sektorist rahalise hüvitise eest. Kogemused näitavad, et ülekantavate püügikontsessioonidega sarnased süsteemid suurendavad ka ettevõtjate vastutust ning lihtsustavad tagasiheite vähendamist.

Milline on komisjoni ettepanek?

Alates 2014. aastast on liikmesriigid kohustatud kasutusele võtma ülekantavad püügikontsessioonid, järgides samal ajal rangeid põhimõtteid. Esiteks on mereressursid avalik hüve ning peavad jääma selleks ka edaspidi. Ülekantavad püügikontsessioonid ei anna omandiõigust mereressurssidele, vaid üksnes õiguse kasutada neid piiratud aja jooksul. Kui see aeg on möödas, lähevad ülekantavad püügikontsessioonid tagasi liikmesriigile, kes võib neid seejärel oma äranägemise järgi jaotada, kasutades samasuguseid või teistsuguseid jaotamiskriteeriume. Teiseks võib ülekantavaid püügikontsessioone müüa, liisida või vahetada ainult rangetel tingimustel, kuna üksnes registreeritud ja aktiivsete kalalaevade omanikud võivad osta ülekantavaid püügikontsessioone eesmärgiga kasutada neid litsentseeritud aktiivsetel kalalaevadel. Kolmandaks tuleb järgida suhtelist stabiilsust. Neljandaks peavad liikmesriigid tühistama ülekantavad püügikontsessioonid laevaomaniku tõsise rikkumise korral ning viiendaks peavad nad reserveerima kvoodid ja ülekantavad püügikontsessioonid uutele kaluritele, kellel on kavas hakata kalapüügiga tegelema.

Järgides eespool nimetatud viit põhimõtet, võtavad liikmesriigid riiklikul tasandil lubatud kogupüügi raames kõikide liikide jaoks ette nähtud kohustusliku süsteemi kaudu kasutusele ülekantavad püügikontsessioonid, kvoodid ja püügikoormuse piirangud ning seda nii kalalaevade puhul, mis on pikemad kui 12 meetrit, kui ka veetavate püügivahenditega kalalaevadele. Ülekantavad püügikontsessioonid on ainsad kasutusõigused, mille liikmesriigid annavad laevaomanikele teatud ajavahemikuks. Need moodustavad kindla protsendi konkreetsete kalavarude riiklikust kvoodist. Püügikoormuse kasutamise korral, näiteks Vahemeres, kohaldatakse ülekantavaid püügikontsessioone üksnes eraldatavale püügikoormusele. Ülekantavate püügikontsessioonide süsteemist jäävad välja püügivõimalused, mida ei ole reguleeritud

kvoodi või ELi püügikoormuse reguleerimise korra alusel, või püügivõimalused, millele kohaldatakse säästva kalapüügi kokkulepet kolmanda riigiga.

Kuidas tuleks kvote ja ülekantavaid püügikontsessioone eraldada?

Ettepanekuga nähakse ette paindlikkus liikmesriikide jaoks, kuid komisjon eelistaks järgnevat: liikmesriigid peaksid sätestama riiklikud või piirkondlikud prioriteedid, eraldades riiklikest kvootidest teatava osa väikesemahuliste laevastikele. Ülejäänud kvote hallatakse ülekantavate püügikontsessioonide alusel. Liikmesriigid peaksid ülekantavate püügikontsessioonide riiklike süsteeme kavandama koos sidusrühmadega, kuna nende tihe kaasamine tagaks, et ülekantavate püügikontsessioonide riikliku süsteemi kohandatakse asjaomase liikmesriigi eripäraga ning sidusrühmad kiidavad selle heaks. Ülekantavate püügikontsessioonide süsteemi kavandamisel peaksid liikmesriigid ja sidusrühmad soodustama kalapüügist sõltuvaid rannikuäärseid kogukondi, keskkonnasõbralikumaid püügimeetodeid ja rannapüügilaevu. Nad peaksid uute turule sisenejate jaoks panema kõrvale 5 % kvootidest või ülekantavatest püügikontsessioonidest. Liikmesriigid ja sidusrühmad peaksid seega kasutama seda süsteemi nende arvates soovitatavate püügimeetodite esikohale seadmiseks, olgu siis ühiskondlikel või keskkonnaalastel põhjustel. Näiteks Taani on kasutanud ülekantavaid püügikontsessioone rannikuäärsete kogukondade toetamiseks, suurendades kuni 17 meetri pikkuste kalalaevade jaoks tursa ja hariliku merikeele kvote 10 % võrra.

Millised kaitsemeetmed saavad liikmesriigid kasutusele võtta?

Nende liikmesriikide kogemused, kus ülekantavate püügikontsessioonide süsteem on kasutusel, näitavad, et kavandamise abil on võimalik riske vältida. Süsteemi kavandamisel peavad liikmesriigid ja sidusrühmad seepärast hoolitsema selle eest, et ülekantavate püügikontsessioonide süsteem ei jätaks ruumi spekulatsioonidele ega olukordadele, mis on kahjulikud kalapüügist ja sellega seotud tegevustest sõltuvatele piirkondadele. Samuti peavad nad rangelt reguleerima ülekantavate püügikontsessioonide süsteemi ja tagama, et liikmesriikide ametiasutused suudavad tegutseda igal ajal selle tagamiseks, et ülekantavate püügikontsessioonide omanikud järgivad reegleid. Sel eesmärgil peaksid liikmesriigid kasutama erinevaid meetmeid, näiteks:

- erand väikesemahulisele kalapüügile (< 12 m, passiivsete püügivahenditega) selle tagamiseks, et selle olulise segmendi kalapüügiõigusi ei müüda suurematele laevadele;
- ennetada liigset koondumist seeläbi, et mõni laevaomanik saab liiga palju kalapüügiõigusi. Selleks tuleb sätestada maksimaalne protsendimäär antud ressursist, mis võib kuuluda ühele laevaomanikule;
- reserveerida osa riiklikest kvootidest rannikuäärsetele kogukondadele, mis sõltuvad väikesemahulistest laevastikest;
- piirata ülekantavus konkreetsete kalavarudega (nt merisiia kontsessioone saab müüa üksnes teistele merisiia kontsessioonide omanikele, mitte aga pelaagiliste liikide kontsessioonide omanikele).

Kas väikesemahulised laevastikud jäävad Euroopa rannikualadele alles?

Jah, sest liikmesriigid teevad neile erandi ülekantavates püügikontsessioonides. See tähendab, et ligikaudu 60 % laevadest ELis võib jääda ülekantavate püügikontsessioonide süsteemist alaliselt välja. Taanis hallatakse näiteks väikesemahulise püügi segmenti (6–10 meetri pikkused laevad) väljaspool Taani ülekantavate püügikontsessioonide süsteemi ning see vähenes palju vähem võrreldes Taani ülejäänud kalalaevastikuga.

Kuidas saaksid tootjaorganisatsioonid hallata ülekantavaid püügikontsessioone?

Paljudes liikmesriikides koondavad tootjaorganisatsioonid oma liikmete kvote. Nad jälgivad lossitava saagi kasutamist ja turustamist ning vahetavad teavet teiste tootjaorganisatsioonidega kvoodikasutuse haldamiseks. Samuti võivad nad hallata ülekantavate püügikontsessioonide müüki ja liisimist oma liikmete vahel. Kui tootjaorganisatsioon haldab kollektiivselt mitmete liikmete ülekantavaid püügikontsessioone, siis võimaldab see reaajas vahetamist ja nõuetekohast tootekavandamist. Lisaks tuginevad kalandusega tegelevad kogukonnad sageli sissetuleku allikana nii kalapüügile kui ka töötlemisele. Nende ettevõtete koondamine tootmisharudevahelistesse organisatsioonidesse, mis haldavad kollektiivselt liikmete ülekantavaid püügikontsessioone, võib olla kasulik kalapüügiga tegelevatele kogukondadele.

Mida on oodata ELi kalalaevastiku jaoks konsolideerimise vallas?

Paljudes liikmesriikides on ülekantavad püügikontsessioonid aidanud kalalaevastikku ratsionaliseerida. Taanis võeti ülekantavad püügikontsessioonid 2003. aastal kasutusele pelaagilise kalapüügiga tegeleva laevastiku puhul, mis on sellest ajast alates vähenenud 50 %. Põhjalähedase püügiga tegeleva laevastiku puhul võeti ülekantavad püügikontsessioonid kasutusele 2007. aastal ning see laevastiku osa on kahanenud sellest ajast alates 30 %. Mõlema segmendi kasum on suurenenud. Eesti võttis ülekantavate püügikontsessioonide süsteemi kasutusele 2001. aastal ning 2009. aastaks oli laevastik vähenenud ligikaudu 40 %. Hispaanias vähenes nn Gran Soli laevastik ajavahemikul 1992–1997 ülekantavate püügikontsessioonide kasutamise abil 30 %.